

Nemzeti állapot.¹⁾

I.

Pénzünk rongy, irodalmunk rongy — tönk ennek a vége:
»Tőzsdeszerűn igen; itt: biztos alap van: Arany.«

Nemzetiségek.²⁾

II.

Van Rác, van Horvát, van Oláh gyűléseden oh hon!
Van Szász, lesz Bosnyák, s kosmopolita, vegyes.
Mind bátor daliák! Követel mind, szinte parancsol.
Mehúzódva fülel, s vajmi szerény a magyar.
»Ah! mert tudja jogát s markában tartja hatalmát.«
»Tán mert érzi baját, sejti: halála közel.«

Szontágh Pál.

Kis Miska, a népboldogító.

Rajz.

Ki ne ismerné Kis Miskát, kit jó vagy balsorsa Hidvég vidékére vetett? Hisz' ő a »nép embere«, kit az utolsó hidvégi kis gyermek is megsüvegel s kitől, ha »nagy dologról van szó« az öregbiró is tanácsot kér. Gazdaságot nem folytat, köztünk maradt szó legyen, nincs is miből — de hát nem is gazdasági ügyben, vagy a falu ügyes-bajos dolgaiban szokás ő hozzá fordulni, hanem ha az »ország dolgáról« van szó. Kis Miska a magas politikában van otthon, ujságja is jár; és talán ha

^{1) 2)} Szontágh Pál e két költeménye nem a nyilvánosságnak volt szánva, hanem inkább az asztalfiók számára íratott s hogy mi azokat, különösen a másodikat — a szerző bocsánatát kérve és remélve — mégis közöljük, történik azért, mert meg vagyunk győződve, hogy a közönség örömet olvassa tőle az is, a mit egy komor pillanatában, borongós kedélyhangulatban irt s a miről mi szeretjük hinni, hogy ez nála inkább csak egy ötlet, egy borús momentán benyomás, de nem lelke mélyében gyökerező meggyőződés és érzület kifejezése. Szerk.

éjszaka felköltve, azt kérdeznék tőle: mit gondol most a muszka cászár vagy római pápa? arra is meg tudna felelni. Megfelel ő még pedig nem úgy immel-ámmal találgatva, hanem határozott bizonyossággal — akár meg is esküszik reá.

Azért hát ne is csodálkozzék senki fia, hogy Miskának, kivált tisztujításkor vagy követválasztáskor, oly nagy tekintélye van, ezt ő a tudományának köszönheti. No járult hozzá még valami egyéb is, a mit neki a jó isten adott, ingyen kegyelméből. Ez pedig az ő nemesi származása, mert nagyatyja 1848 előtt nemesek hadnagya volt, még ő maga is két diák-iskolát járt végig; de apja kora halálával hazajött anyja mellé gazdálkodni — még akkor volt miből — s itt maradt, míg katonának el nem vitték, hol fel is vitte egész a káplárságig és ezzel a »ranggal« tért haza.

Nagy adománya volt nála a jó istennek az is, hogy Miskát sohasem hagyta el a jó kedve; nem gondolt ő a holnappal soha és igazán csak mára kérte az istentől a mindennapi kenyeret.

Pedig lett volna a búbánatra is elég ok, mert katonasága alatt meghalt édesanyja is és a neki küldözgetett pénz miatt adósságot hagyott hátra, mely az uzsorás kamattal annyira növekedett, hogy külsőségét csaknem az utolsó holdig megette; csak a ház maradt meg; az is eléggé szomorú állapotban.

Ez azonban Kis Miskát le nem verte. A mezei munkától ugyan elszokott a regimentnél; talán derogált is már neki; szolgálégynek még kevésbé állhatott be: hát fogta magát és beállott népboldogitonak.

Szerencséjére éppen jött egy tisztujítás, vagy mint ő hívta: restellatio és Hidvéget ki vitte volna be a tisztválasztásra más, mint Kis Miska, kinek legnagyobb szája volt a faluban, ki ujságot is olvasott és kit az urak mindkét oldalról ugyancsak i g y e k e z t e k m e g n y e r n i. Ő pedig kieszelte, hogy honnan várhat többet és hasznos szolgálatainak lett is annyi eredménye, hogy tisztujítás után házát újra fedette; egy tehénkét is ragasztott az akolba; zsebében csörgött az egyforintos tallér; — mindezeknek végeredménye pedig az lett, hogy Miska házasságra gondolt és körül is nézett a falu leányai között.

Nyalka, huszáros legény volt Miska, úgy, hogy mikor sötétkék ezüstpitykés dolmányában, fényes posztó nadrágjában s kifényesített csizmájában, melyen a sarkantyú csak úgy pengett, végig ment: annyi leány, menyecske mondott »jó napot« neki, hogy alig győzte árvalányhajas kalapját emelgetni.

De Miska természetinél fogva nem volt kapzsi és Vig Rózsát, a falu legszebb, de talán legszegényebb leányát választotta, ki szépségén kívül alig hozott egyebet a házhoz annál a vetett ágynál, mely ott pompázik az első szobában.

Kis Miska nagy emberismerő volt és igen jól tudott a hidvégiekkel bánni. Folyton a hidvégi világ közepén (értsd a korcsmában) élvén, ismerte a falubelieknek legkisebb óhajtását is; és elég ügyes volt minden újabb választási esetenél éppen ezt a kivánságot kötni az ő kiválasztott »emberéhez«, a mely akkor éppen napi renden volt.

Egy Periklesz idejében népszónok, vagy egy római tapsvezető nem tudta volna a népet pártjára ügyesebben megnyerni; de a Miskában még az az ügyesség is megvolt, hogy a jövőre is gondolt, és biztatásait mintegy Augur vagy kétfelé magyarázható feleletekben, vagy csak jelek által szokta kifejezni.

— Hát azután, ha Nagy János uramat megválasztjuk — kérdi tőle az öreg biró egy szélsőbali választáskor — visszajön ?

Kis Miska nagy szemeket csinált, mintha előbb nem értené, azután fejével intett, hogy megértette.

— Vissza hát! . . . Már hogy ne jönne vissza? Ha ide várjuk mi közénk!

Erre aztán volt nagy lelkesedés.

Persze, hogy az öregbiró Kossuthot értette; Miska pedig utólag a megválasztott képviselőre magyarázta. Midőn szemére hányták, egész komolysággal tette mentségéhez:

— Azt a M á s i k a t értette bátyám? Azt most nem bocsátja az anglus meg a francia, mert együtt akarják vele megverni a németet, meg a muszkát.

Eme magas politikai enunciatión aztán mind megnyugodtak.

A regalék-ügyében valami pör volt a falusiak és a volt földesur között s ez épen napirenden volt egyszer a választás idején Hidvégen.

— Miska jót állott érette, hogy meg fogják nyerni e pört, ha a hidvégiek Gerendyt választják.

— De hát igazán jót állasz érette Miska öcsém? — kérdi egy öreg gazdaember.

— Jót én, bátyám életemmel is; természetesen »ha többségbe jövünk«.

Hát többségbe is jutottak, mert Hidvéget, mely szorosán együtt tartott, rendesen a választó kerület többsége követte, habár a választott már a mérsékelt ellenzékhez tartozott is.

A pörből természetesen nem lett semmi. Ezért Miskát meg is interpellálták a korcsmában.

— Hát tehetek én róla, hogy nem jöttünk többségbe?

— Már hogy ne jöttünk volna öcsém, hisz' akkor nem Gerendy lenne követünk?

— Hát kendtek itt értették? — pattan fel Miska — én ott fenn értettem az ország házában; mert az efféle nagy dolog ott szokott ám eldőlni az országgyűlésen. És Miska addig magyarázta a dolgot, míg el kellett ismerni, hogy neki volt igazsága.

*

Soha se ijedt meg Kis Miska jobban, mint midőn az ujságban egyszer azt olvasta, hogy öt évre akarják kinyújtani a képviselők mandátumát! . . . Ez keserves napja volt neki; emlegette is az »ősi just« és megmondotta a korcsmában, hogy »olyan nincs« hogy ő ebbe beleegyezzen, mert az a magyar szabadságnak a sirját ásná meg. Persze, hogy mindnyájan helyeselték.

Még jobban boszankodik, mikor a tisztviselők kinevezéséről hall, vagy olvas.

De mi is lenne akkor Kis Miskából? Hisz most is meglehet ő róla pontosan ismerni, hogy hányadik esztendőben jár a képviselő s mikor volt az utolsó restellatió, — épen mint a tisztelendő úr tornáczán, azon hosszú kényesős üvegen, hogy lesz-e eső, vagy jó idő?

Miska tisztujítás idején új dolmányban, új csizmában jön s bajusza úgy kifenne, hogy minden közelálló szemét fenyegeti; a harmadik esztendőre már minden kopott; a nyalka csizma tarka, kitörve és a bajusz lekonyulva, csurgóra áll.

Ha ezt aztán Miskának szemére vetik: vállatvonva csak annyit felel: — Nem messze már a restellatió!

*

A mult választáskor azonban valami gonosz szellem szállotta volt meg a hidvégi választó-kerület képviselő-jelöltjeit. Egyik sem akart — hogy is mondják csak? — a választásba beleelegyedni,

Mindegyik azt mondta: »legyen a hogy lesz; válasszon ki-ki lelkiismeretesen meggyőződése szerint.« A korcsmák üresen állottak; a cigányok el sem jöttek a téglalevetőből.

— Az ördög látott ilyen választást! — boszankodott Kis Miska és e nézetében sokan osztoztak; de azért nem fordult fel a világ; folyt a mezei munka; a választás is megtörtént. Nem is azt választották, a kit Kis Miska akart.

A népboldogító szomoruan jött haza és egyre azt hajtotta, mennyi mindenféle áldás hullott volna a népre, ha az ő választottja lett volna a képviselő; de hiában, »nem számít ez semmit«; azokat meg oda túl »fizeti a kormány.«

Erre aztán a Kis Miska házába beütött a krach. A dolmány egyre rongyosabb lett; a csizmából itt-ott a kapcza is kilátszott; a sarkantyút beette a rozsdá. Az árvalány elhullott; míg a bajusz csurgóra állott.

Bizony csak kölcsönt kellett venni a házra is és a busás kamatot Kis Miskának nem volt miből megfizetni.

Az ősi telek előtt a nyár elején megütötték a dobot.

A szép menyecske, kit már a jó Isten két szép gyermekkel is megáldott, ott sirt a kapufélfához dőlve; a hidvégiek is részvételt nézték a dolgot; nem akart a becsárnál többet igérni senki.

— Ne sirj Ruzsám! — kiáltja oda Kis Miska, nyakunkon van már a restellatió!

E fölkiáltásra a menyecske elhagyta a sirást, az arcok újra kigömbölyödtek. Náthán is meggondolta a dolgot és tekintettel a restellatióra meg a legközelebbi reményekre, — visszavonta a licitacziót. . . .

De mi lesz Kis Miskából, ha csakugyan ez talál lenni az utolsó restellatió?

P. Szathmáry Károly.